

Krvavi tragovi prebijenih tijela

27.04.2011. Priredila: Žarka Radoja

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije navodi da je bilo 1.700 zatvorenika u Stajićevu. Od oko 1.300 zatvorenika, oko 170 je dopremljeno ranjeno, oko 150 osoba je bilo starije od 60 godina, a 23 mlađe od 18.

U logoru Stajićevo, u blizini Zrenjanina, od novembra 1991. do januara 1992. u neljudskim uslovima držani su zarobljenici, među kojima i civili, starci i deca, iz Borova Sela, Vukovara i drugih mesta Istočne Slavonije. Prema podacima iz izveštaja Ujedinjenih nacija kroz Stajićevo je u tom periodu prošlo između 1.300 i 1.500 ljudi, u starosti od osam do 80 godina.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije navodi da je bilo 1.700 zatvorenika u Stajićevu. Od oko 1.300 zatvorenika, oko 170 je dopremljeno ranjeno, oko 150 osoba je bilo starije od 60 godina, a 23 mlađe od 18.

Tribunal je optužio bivšeg predsednika Srbije Slobodana Miloševića i predsednika tzv Republike Srpske Krajine Gorana Hadžića za „dugotrajno i rutinsko zatvaranje više hiljada hrvatskih i drugih nesrpskih civila u zatočeničkim objektima u Hrvatskoj i izvan nje, uključujući zatvoreničke logore koji su se nalazili u Crnoj Gori, Srbiji i Bosni i Hercegovini, uspostavljanje i održavanje nehumanih životnih uvjeta za hrvatske i druge nesrpske civile zatočene u spomenutim zatočeničkim objektima, višekratno mučenje, premlaćivanje i ubijanje hrvatskih i drugih nesrpskih civila“.

"Stajićevo se nalazi u Banatu kod Zrenjanina. Logor su organizirali pripadnici JNA na prostoru poljoprivredne zadruge tj. farme gdje su držali goveda. Logor se sastojao od više zgrada-štala, u koje su po padu Vukovara dovoženi njegovi stanovnici. Kad su natrpali ljude, žene i djecu u te zgrade počeli su ih, kao i u slučaju Begejaca, svaku zasebno ograđivati bodljikavom žicom, te su postavili van žice naoružane vojne policajce, a i u samom objektu su bili policajci. U početku su u objektima bili policajci, a oko bodljikave žice vojni stražari, a nakon nekoliko dana su plavi policajci otišli, te su ih zamijenili vojni policajci. U samom početku nije bilo sanitarnog čvora, niti pitke vode, niti bilo kakve vode. Vodu za piće su donosili u brentaćama i ona je više ličila na žutu sumpornu tekućinu, jer kad joj se prinio plamen ona bi se zapalila. Poslije dolaska Crvenog Krsta su napravljeni WC-i i postavljen valov s vodom. Ljudi su sjedili danima vezani žicom ili plastikom na betonu, a poslije su donijeli slamu i deke, pa se moglo i leći. Kroz logor Stajićevo je prošlo cca 3.000 ljudi. Od toga je 2.000 ljudi zadržano 18.11. do 21.11.1991. Kada su ga zatvorili ostale su logoraše odveli u Niš i Sremsku Mitrovicu", navodi Danijel Rehak u knjizi "Putevima pakla kroz srpske koncentracijske logore u 21. vijek" .

Odbrana zločina:
Protesti u Stajićevu
2009. godine
Photo: gdb.rferl.org

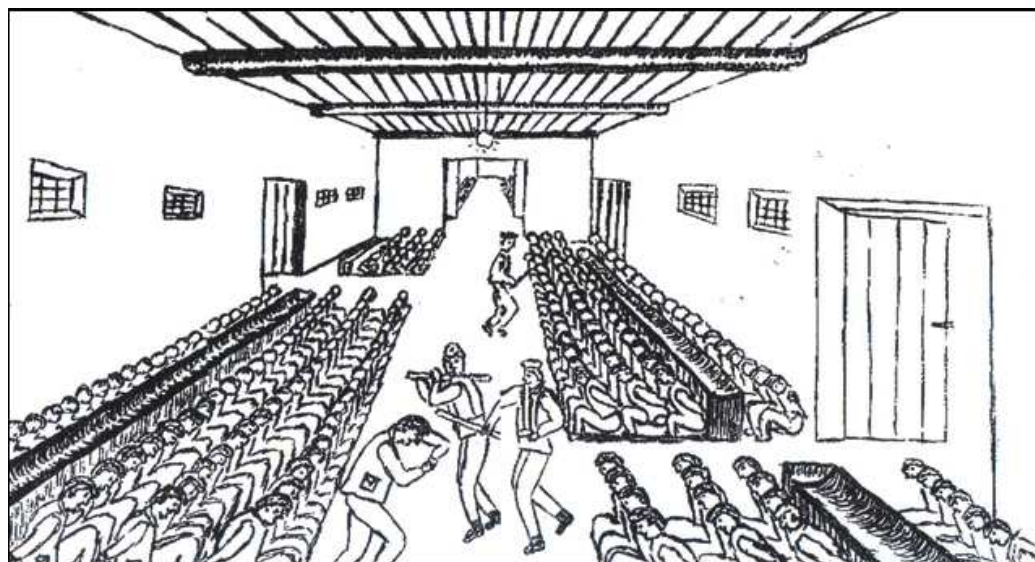
Godine 2009. udruženja logoraša pokušala su da postave spomen ploče na mesta logora u Begejcima i Stajićevu, ali su onemogućeni zahvaljujući na prvom mestu lokalnom stanovništvu i policiji. Vlasti u Zrenjaninu, predvođene tadašnjim predsednikom opštine Aleksandrom Martonom, dozvolile su postavljanje ploče, posle čega su usledile pretnje smrću i protesti u tom gradu. Do danas niko iz Srbije, od svedoka događaja, javno nije progovorio o zločinima koji su se dešavali u našoj blizini. Kako se navodi u izveštaju UN, jedne večeri stražari su doveli seljane da vide zarobljenike, nakon čega su žene pljuvale po logorašima.

Svedočanstva koja donosimo zabeležena su u knjizi Danijela Rehaka „Putevima pakla kroz srpske koncentracijske logore u 21. stoljeće” koju je objavilo Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora.

Svi iskazi logoraša su koncipirani tako da se spominju imena ljudi kojih se sećaju, kako logoraša, tako i čuvara logora, jer je to bio jedini način da se skupe podaci o tome ko je sve bio u srbijanskim logorima početkom devedesetih godina. e-Novine objavljuju delove svedočanstava bez imena žrtava.

(H. A.) Nakon pada Vukovara zarobljen sam i odveden u koncentracioni logor Stajićevo, 20. studenog 1991. Bila je noć, vozili su nas autobusima i nismo znali gdje se nalazimo, jer su nas naoružani stražari prisiljavali da držimo glave dolje. Kada su se autobusi zaustavili stražari su nas istjerali van. U mraku su se nazirala svjetla ispred ulaza u nekakvu zgradu. Kada smo izašli iz autobusa počeli su po nama pljuštati udarci sa svih strana na koje nismo bili pripremljeni, tako da su mnogi od nas padali od siline udaraca. I sam sam pao dva puta dok nisam prošao kroz kordon policajaca i civila koji su nas nemilice udarali s raznim predmetima koje su imali. Od straha i bolova od udaraca i padova nisam ni vidio s čime su nas sve tukli ali sam osjetio razne vrste udaraca po sebi. Ušavši u zgradu nisam se zaustavljao i pratio sam samo ostale zatočenike. Kada sam se malo snašao imao sam što i vidjeti: nalazili smo se u štali i natjerani smo da sjednemo u četiri reda s glavom prema dolje. Stražari su dolazili i odvodili zatočenike na ispitivanja, vraćali ih premlaćene natrag u štalu. U mene se uvukao neopisivi strah. Kada su me vodili na ispitivanje, putem do ispitivača dobio sam par udaraca pendrekom, a na samom ispitivanju dobio sam nekoliko šamara. Na povratku u štalu "toplo" su me ispratili pendrekom i čizmama.

Iz štale su nas prebacili u neki magacin, gdje nas je bilo oko 300 zatočenika. Ovdje smo se smrzavali jer je prostorija bila bez tavana, samo pokrivena crijepom. Hranu smo dobivali dva puta dnevno i to krišku kruha, malo čaja i po neki komadić salame, kobasice ili jednu malu paštetu na nas trojicu. Osim što su nas mučili glađu imali su i psihičke torture nad nama zatočenicima. Morali smo pjevati srpske pjesme koje nismo znali i onda bi nas zbog toga tukli. Noću su dolazili sa psima, pijani i iživljavali se nad nama zvjerski nas mlateći. Mislio sam da to neću preživjeti. Tako je došao 22.12.1991. kada nas postrojavaju i ukrcavaju u autobuse. Jedan dio odlazi u Sremsku Mitrovicu, a mi ostali u Niš.

Uspomene:
Crtež jednog od
logoraša u
Stajićevu

(D. J) Bio je mrkli mrak. Nije se moglo vidjeti izvan vozila. Svakih petnaestak minuta motori su se palili i pomicali za desetak metara. Činilo mi se da se oko nas gotovo ništa osim tih kraćih pokreta ne događa. Kako smo se svi pomicali, ne sjećam se točno, koliko puta, ali čini mi se desetak puta. Napokon smo stigli na odredište. Tada se tek nastavlja pakao. Vrata autobusa se otvaraju i naređuju da izlazimo u koloni po jedan, u razmacima po dva metra. Iz suprotnog smjera u kome smo se morali kretati, bili su u nas usmjereni jaki reflektori vojnih vozila i transporterata. Bila su otvorena neka velika vrata. Bio je to ulaz u logor, u nekadašnju štalu za uzgoj goveda, koja je bila napuštena prije desetak godina. Dugačka oko 200, a široka oko 30 metara. Bila je bez stropa, samo pokrivena crijepom. Po dužini s jedne i s druge strane bili su valovi za hranjenje stoke. Valovi su bili odmaknuti oko metar od dužih zidova. Od valova prema sredini bio je prostor na kojem je bila stoka, a cijelom dužinom štale bio je prolaz oko tri metra. Između valova i zidova nalazila se zemlja, a drugi dijelovi štale bili su pokriveni nekakvim već odavno istrošenim betonom. Ti su nas reflektori toliko zaslijepili, da nismo mogli ništa vidjeti sve do slijedećeg jutra. Od izlaznih vrata autobusa, pa sve duboko u samu štalu, s jedne strane i s druge strane bili su vojni policajci - rezervisti, i njihova civilna milicija. Bilo ih je oko dvadesetak s jedne i s druge strane. Svaki od njih je imao u ruci nekakvu dugačku palicu ili neki drugi tvrdi predmet. Pri samom ulasku nismo smjeli trčati. Hodajući oni su imali više vremena da nam zadaju što više udaraca. Put od izlaza iz autobusa bio je dug i do 100 metara, za one što su izlazili među prvima, a kako se štala popunjavala bio je sve kraći. Mi smo izlazili, a oni su tukli. Nisu pazili na koji dio tijela će udarci pasti. Od zadobivenih udaraca, mnogi su padali, a neki se čak nikada više nisu uspjeli podignuti. Negdje iza koncentracionog logora ostali su zauvijek. Nosili smo i ranjenike. Bilo je tu ljudi koji su bili još s vrlo svježim ranama. Ništa milosrdniji nisu bili ni prema njima. Bilo je naših ljudi i na štakama. Njima bi podmetali noge da bi padali i tada bili potpuno nemoćni. Bilo je slomljenih ruku, nogu rebara i razbijenih glava. Tako teško ranjenima nitko od nas nije smio prići i pomoći im. Čim bi tko od nas prošao kordon vojne policije i milicije, tad je morao sjesti, sagnuti glavu što niže i staviti ruke na leđa. U taj prostor sabili su nas oko tisuću. Nije bilo nikakvog životnog prostora. Uza sve to, prijetili su nam da to ustvari nije još ništa, što nas sve čeka u logoru. I bili su u pravu. Tek nas je čekalo ono najgore. Sve su svoje prijetnje i ispunili. Kako nismo ništa vidjeli, zaslijepljeni reflektorima i udarcima, sabijali smo se i gazili jedni preko drugih. I tako sabijeni s rukama na leđima i duboko pognute glave, ostali smo četiri dana i četiri noći. Kad je i posljednji od nas ušao, farovi transporterata su se ugasi. No prije toga bila su upaljena četiri jaka reflektora, u svakom kutu po jedan. Cijevi velikog kalibra bile su uperene u nas.

Tada još nismo znali gdje smo. Nismo znali kako taj prostor izgleda. Nismo znali ni koliko nas je tu. Jer pogled nam je cijelo vrijeme bio uprt u pod.

Tako sabijeni, čekali smo početak njihova protokola. Zatvorili su velika vrata. Svi su ušli u štalu, i prezirno nas promatrali. (...) Sve vojne straže bile su pojačane njihovom civilnom milicijom. U nekim slučajevima ta se milicija pokazala gorom od vojne. Možda ih je tad među nama bilo i pedesetak. Teško je bilo ocijeniti. Bili su razjareni i pod utjecajem alkohola. Pružali su jedni drugima boce rakije, ispijali i nastavljali zvjerstva. Ljudi su krvarili od zadobivenih rana. Mnogi su padali u nesvijest. Ni na njih se nisu obazirali. Ranjenike su udarali po još otvorenim ranama. Neke su izvodili iz štale, lomili im ruke, noge, rebra i raznijali glave. One koji se od udaraca nisu mogli vratiti u štalu, uvlačili smo mi ostali zatvorenici. Nismo ih smjeli nositi, morali smo ih uhvatiti za ruke ili noge i vući ih sve do mjesta gdje su bili prije toga. Za njima su ostajali krvavi tragovi njihovih tijela. I one koji su uvlačili te nesretnike tukli su na putu povratka u štalu. Četnici, s dugim i prljavim bradama su ulazili i prozivali nas. Osim vojne policije i milicije, oni su činili s nama što su htjeli. Nitko od nas nije znao hoće li i kada biti izveden. Svatko je očekivao najgore. Često te, pa i idućih noći, nakon izvođenja se čuo pucanj. Tada smo već dobro znali da se onaj koji je prije toga izveden više neće vratiti među nas. I tako je to bilo iz noći u noć. Trajalo je punih deset noći. Nije bilo nikakvih selekcija, svi smo mi za

njih bili jednaki, svi smo za njih bili ustaše, i najveći zločinci jer nismo napustili svoj grad, jer nismo htjeli ostaviti ono stoljećima naše toplo tlo.

Photo: www.index.hr

Kako smo se sin i ja nalazili neposredno do jednih od sporednih vratiju negdje oko dva sata u noći osjetio sam da mi od nekuda po glavi curi ledena voda i preko vrata slijeva se u njedra. Istog trena sam se probudio, ali nisam se smio pomicati. Ako bih to i učinio, znao sam šta bi tad slijedilo. Izveli bi me van, a to ne bi bilo ugodno. Udarci jako bole. Čuo sam njihov razgovor. Prvi mi je lijevao vodu po glavi, zatim je uslijedila stanka od pet

minuta. Mislio sam da je tada gotovo. Ali nakon toga sam osjetio kako mi drugi lijeva ledenu vodu u uho. I on je izlio oko jednog litra. Njedra su mi bila potpuno mokra. Košulja i vesta upijali su koliko su mogli. Zatim sam osjetio kako se voda slijeva sve niže i niže. Odjeća na meni toliko me poslije hladila da sam nastojao bilo kako pritisnuti je uz tijelo jer mi se činilo da tada nije toliko ledeno. Ostalo je to na meni sve dok se nije posve sve osušilo. Ujutro sam vidio da je oko mene bila cijela lokva koju je upijao beton. Te noći nisam znao da li se to i drugima događalo, jer nema nikakvih pomicanja, tako da nikada ne možete znati što se oko vas događa. Ujutro sam ispričao sinu. A on mi je odgovorio da se to događalo i njemu. Tjedan dana nakon našeg dolaska napravili su visoku žičanu ogradu oko cijele štale i ostavili su nešto dvorišta u jednom dijelu pokraj zgrada. Ograda je bila od bodljikave žice, visoka oko metra. Kad su završili ogradu, vrata bi tad otvarali od jutra sve do prvog sumraka. Hladnoća koja je ulazila bila je sve nemilosrdnija. Beton na kojem smo spavali bio je sve hladniji. Kad smo disali iz usta nam je izlazila para.

S vanjske strane žice na svakih nekoliko metara bili su stražari. Mitraljaska gnijezda koja su se nalazila također s vanjske strane žice, sva su bila ukopana i prekrivena nekakvom nadstrešnicom. Sve su cijevi bile usmjerene ka nama. Jedno od njih bilo je postavljeno samo nekoliko metara od vratiju uz koja sam se nalazio. Iako krišom, ipak sam mogao jasno vidjeti što se tamo događa. Danju otvorena vrata su mi to omogućavala. Jedno vrijeme smo kroz ta vrata izlazili obavljati malu i veliku nuždu. Ovaj put se to obavljalo s vanjske strane zida. Žičana ograda bila je možda oko sedam do osam metara od zida.

Rečeno nam je da ako se netko slučajno odmakne od zida više od dva metra, oni će iz strojarnica otvoriti vatru. Razmak od dva metra bila je samo njihova procjena. Uvjeren sam i to ću uvijek tvrditi za one koji se zatim više nisu vraćali u štalu, da se nisu udaljavali više od dopuštenog. Uvjeren sam u to da nitko nije pokušavao bježati preko žice. A za one koji se više nisu vraćali među nas, bilo nam je rečeno. To je bilo njihovo opravdanje za one koje su pobili. Uvijek se to događalo u večernjim satima. Svi smo dobro znali da iz tog logora niko ne može pobjeći. I zašto bi onda neko išao u samoubojstvo. Ne samo s vanjske strane žice, nego i s unutrašnje, također je bila straža.

Na ispitivanjima sam proveo više od 60 sati. Bilo je svakako, samo ne dobro. (...)

Neposredno prije samog početka ispitivanja, sve su nas izveli u žicom ograđeno dvorište. Tamo su nam oduzimali ako je slučajno još nekom nešto ostalo od dokumenata i vrijednosnih predmeta, preostali novac, ako je netko uspio štogod od toga do tada prokrijumčariti. Nije baš zgodan izraz, jer to je naše vlasništvo, pa bilo šta da netko ima od nas. Sve bi to stavljali u kovertu s naslovljenim imenom vlasnika. Sad već bivši vlasnik morao se potpisati na nekakav papir da je te predmete predao. Rečeno nam je da će po izlasku iz logora, svima vratiti sve što smo predali. Znali smo da od toga nikada neće biti ništa. Da nam se to neće vratiti. Zatim smo

svi morali stati u red, jedan po jedan. Na drugom kraju dvorišta nalazila se foto kamera. Svatko je morao stati pred kameru i reći svoje osobne podatke i jedinicu ili neku drugu postrojbu kojoj je pripadao prije samog zarobljavanja, a zatim se vratiti na svoje mjesto u štali. Podaci koje smo davali nisu baš bili točni. Osobni podaci jesu, ali postrojbe u kojima smo bili i drugi tome slični podaci uglavnom su bili lažni. (...)

Pravila ponašanja "glavu dole, ruke na leđa": Bivši logoraši Zoran Šangut i Predrag Matić Fred u Stajićevu 2009. Photo: danas.net.hr

Ispitivači su uglavnom bili vojni stručnjaci koji su bili specijalno uvježbani za takvu vrstu posla, zatim tu je bilo osoba iz UDBE, KOS-a i „lojalnih Srba” iz Vukovara. Svi oni činili su ekipu da se pri ispitivanju nama bilo jako teško postaviti. Oni su sve zapisivali, a mi smo morali sve pamtit. Svaka od tih ekipa ispitivača imala je svoju metodu. Bilo je i pojedinačnih ispitivača. Moje iskustvo je takvo da sam počeo tamo gdje je bio jedan ispitivač, a pri kraju su bila četvorica. Tražili su od nas da govorimo ne samo o sebi nego i o drugima. Takva ispitivanja su bila najteža jer nikad ne znate što je onaj drugi rekao. (...)

Tog jutra u našu štalu ušli su službenici Međunarodnog Crvenog križa, sa glavnim sjedištem u Genevi. Moram priznati, i to istaknuti, da nam je svima tada bilo puno lakše iako nismo znali šta sve oni mogu da učine za nas. Bilo ih je osam. Na svojim bluzama nosili su oznake te institucije. Kada ih je zapovjednik logora predstavio nama, ušli su među nas, detaljno su razgledali prostor u kojem smo bili zatvoreni. Gledali su kako izgledamo, kako smo odjeveni i na čemu spavamo. Sve su to bilježili na papir. Izgledali smo vrlo jasno. Bili smo neobrijani, musavi, zgužvani, neispavani, isprehlađeni i promrzli od ledenog betona na kojem smo do tada bili preko 300 sati. Bili smo na temperaturi i do 10 stupnjeva ispod nule. Danju smo tu sjedili, a noću smo na istom tom betonu ležali. Prvo je svojim tijelom trebalo zagrijati beton da bi se na njemu moglo biti. Malo smo se micali jer svaki daljnji centimetar bio je preleden da bi ga se svojim tijelom često moralo zagrijati. Bili smo iscrpljeni, preplašeni, od batina i psihičke torture, koju su provodili nad nama i danju i noću. Po završetku obilaska prostorije i nas, objasnili su nam svrhu svojega dolaska. Govorili su čime se bavi ta organizacija, da je njihov rad izričito humani, te da se politikom nemaju pravo baviti. Oni nam nisu mogli reći što se događa u vanjskom svijetu. (...)

Kriomice, rekli su nam, ako bi nam vlasti oduzele te obrasce, kako je važno da taj broj pod kojim se svaki pojedinac vodi, negdje posebice zapišemo, a još bolje bi bilo da svatko upamti svoj broj. Od tada svoj sam broj znao vrlo dobro, sada ga znam, a vjerujem da ga nikada neću zaboraviti.

Tada su otvorili velika ulazna vrata i na njih postavili oko desetak dresiranih vojnih pasa. Samo nekoliko je imalo košaru na njuškama, a ostali su bili bez zaštite. Zaprijetili su nam, da da se nitko od nas ne smije ni milimetar pomaknuti jer će pustiti pse na nas. Nije nam ništa drugo ni preostalo, nego da strogo poštujemo što nam je naređeno. Boce koje su bile punjene rakijom kružile su neprestano između njih, od usta do usta. Bivali su sve pijaniji. A kada je pijanstvo doseglo vrhunac, povelili su pse među nama. Psovali su nam „ustašku majku” i izgovarali druge pogrdne riječi. Svi smo mi netremice bili u velikom iščekivanju što će se dalje dogoditi. Psi su prolazili tik pokraj nas. Bili su razjareni, ništa manje nego njegovi vodiči. Vodilice pasa bile su toliko nategnute da sam imao osjećaj kako će popucati. I tako razjareni otvorenih ustiju iz kojih je curila gadna slina, nemilo su režali na nas. Svi smo bili kao skamenjeni. Oni koji su sjedinili uz sam središnji prolaz štale, osjećali su se nelagodnije. usta tih zvijeri bila su od njihovih lica udaljena samo nekoliko centimetara. Jedan od prijatelja mi je kasnije rekao da je zbog te blizine osjećao kako mu pas dašće ravno u usta. Bilo je veoma neugodno. Boce s rakijom koje su imale sa sobom, gurali su nam pod nosi lijevali taj smrad po našim glavama, koji se zatim slijevao po cijelom tijelu. A ako bi se netko od nas i usudio slučajno uzeti gutljaj rakije, umjesto toga bi dobio udarac nogom po ustima. Naprosto bi po nekog silom natjerali da krene prema boci, a zatim bi skupo platio svoj pokret. Njihovo izživljavanje s psima je trajalo više od sat vremena. Za nas je to bila vječnost. Nije to bilo samo te noći. U idućih dvadesetak noći vrlo često je bilo još i gore. Nekoliko noći poslije toga organizirali su napad na logor. To je bilo stravično. Opet poslije ponoći oko dva sata činili su to tada, kad bismo se mi makar koliko koliko noću opustili i pozaspali te da bi nam iza sna priredili neko novo iznenađenje. Negdje oko petnaestog dana od dolaska u logor ujutru, odmah poslije pjevanja njihove himne, rečeno nam je da svi ostanemo „mirno” te da odamo počast čovjeku koji je preminuo te noći. Kako se taj nemili događaj zbilo blizu mjesta gdje sam se ja nalazio dobro sam mogao vidjeti što se zbivalo. Čovjeka pedesetih godina, držao je mladić na svojim rukama i gušio se u bolnom jecaju. Bili su to otac i sin. Mrtvo tijelo pokojnika bilo je već ukočeno. Umro je prošle noći od straha. Njegov sin nikome od stražara to nije smio reći. Temperatura koja je bila te noći i -15 i ledeni beton učinili su da se pokojnikovo tijelo tako brzo ohladilo. Te noći, čovjek se smrznuo od prevelike hladnoće. istog trena po odanoj minuti šutnje, četvorica naših iznjeli su ga na vanjsku stranu izlaznih vratiju, tako da nitko od nas, pa ni njegov sin, nije znao gdje su ga odnijeli i sahranili.

Kako prije smrti tog čovjeka koji se te noći smrznuo tako su i poslije toga ljudi umirali među nama. Ali za razliku od tog nesretnika ostali su umirali od zadobivenih udaraca. Za 33 dana koliko smo bili u logoru Stajićevo osim ubijenih, među nama je umrlo devet ljudi. Više od dvadeset je ubijeno. Neki prilikom ispitivanja, a neki prijevarom da su pošli blizu žičane ograde, pa se to navodno tretiralo kao pokušaj bijega, što uopće nije bilo tačno. Svi smo mi nastojali biti što dalje od žičane ograde. No to je bio jedan od četničkih izgovora zašto su ljudi ubijani.

(S.I)... Kad su nas vozili kamionima iz Borova Naselja, stali smo u Dalju gdje su nam dolazili civili i ulazili u kamione i tukli nas i vrijeđali. U Stajićevu su bili neljudski uvjeti. U početku smo ležali na golom betonu i tek nakon posjete Crvenog križa dali su nam slame i svakome po šinjel. Tu su nas stalno ispitivali i pri tom maltretirali. Prisiljavali su nas da priznamo ono što čovjek ni u snu ne bi pomislio, a kamoli priznao. Iz Borova su dolazili naši domaći četnici i potkazivali one koje su od ranije poznavali ili im se zamjerili prije rata. Tako su im se sad svetili. (...) U prosincu, 22, svi smo otišli iz Stajićeva, neki na razmjenu, a ja za Niš. Nakon mjesec i pol prebačeni smo u Sremsku Mitrovicu, gdje su uslovi u odnosu na Niš bili podnošljivi. (...) Konačno sam logorovanje završio 27.03. 1992. godine i razmijenjen u Nemetinu. Ni tada, dok su nas vodili, nisam vjerovao da idem na razmjenu. Tu je prije razmjene ušao nekakav vodnik, prišao k meni i pitao tko te je pustio. Počeo me čuškati i tući. Bojao sam se sada će me izvući van, ali nije. Kad se umorio ostavio me i otišao.

* Svedočanstva iz logora u Sremskoj Mitrovici objavljujemo u sredu, 4. maja